

PK 52. szám*

Baleseti járadékkövetelés esetén az elévülési idő a járadékkövetelés egészére, tehát a jövőben lejáró részletekre vonatkozóan is egységesen akkor kezdődik, amikor a baleset folytán bekövetkezett munkaképesség-csökkenés, illetőleg munkaképtelenség első ízben vezetett keresetkiesésben (jövedelemkiesésben) megmutatkozó károsodásra. Az egyes járadékrészletek iránti követelés azonban az elévülési határidőn belül is csak a Ptk. 280. §-ának (3) bekezdésében meghatározott korlátok között érvényesíthető bírósági úton.

A követelések - a hosszabb ideig fennálló bizonytalan jogi helyzetek és az idő múlásával egyre súlyosbodó bizonyítási nehézségek kiküszöböléséhez fűződő érdekekre figyelemmel - általában meghatározott határidő elteltével elévülnek. A követelés esedékessé válásával megnyílik az állami kényszer útján történő érvényesítés lehetősége. Erre való tekintettel a Ptk. 326. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik.

A kártérítési követelés esedékessé válásának időpontját maga a törvény határozza meg. A Ptk. 360. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes. A (2) bekezdés pedig azt is kimondja, hogy a kárért felelős személy helyzetére a szerződés teljesítésében késedelmes kötelezettre irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Mindebből következően tehát a kártérítés iránti követelés állami kényszer útján történő érvényesítésének lehetősége a károsodás bekövetkezésével nyílik meg, s ezért az elévülési határidőt is ettől az időponttól kell számítani.

A Ptk. 355. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. A munkaképesség-csökkenés, illetőleg munkaképtelenség folytán bekövetkező keresetkiesés (jövedelemkiesés) lényegében az elmaradt vagyoni előny sajátos fajtája.

A Ptk. 355. §-ának (3) bekezdése szerint kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani: rendszerint járadékot kell megállapítani akkor, ha a kártérítés a károsultnak vagy vele szemben tartásra jogosult hozzátartozójának tartását, illetőleg tartásának kiegészítését hivatott szolgálni. A kártérítésnek ezen a jellegén tehát nem változtat az, hogy a károsodás folyamatossága esetén a kárt rendszerint időszakonként kell megtéríteni [Ptk. 280. § (3) bek. első mondata]. A baleseti járadék valójában nem más, mint a kár sajátos jellegére tekintettel sajátos módon fizetett kártérítés.

Kártérítési igény keletkezéséhez nem elegendő a jogsértő magatartás, hanem ehhez az is szükséges, hogy a jogsértő magatartással okozati összefüggésben kár következzen be. Amíg tehát károsodás nem történt, addig nem keletkezik a kártérítési igény sem; az ezt megalapozó tényállás a kár bekövetkeztével válik teljessé.

A károsodás és ezzel együtt a kártérítés iránti követelés esedékessé válása, valamint érvényesíthetősége viszont már akkor bekövetkezik, amikor a baleseti eredetű munkaképesség-csökkenés, illetőleg munkaképtelenség első ízben vezet keresetkiesésben (jövedelemkiesésben) megmutatkozó vagyoni hátrányra. Ettől az időponttól az elévülési határidő is elkezd folyni, és pedig a járadékkövetelés egészére. Nem változtat ezen az, hogy a kártérítési összeget a károsodás folyamatosságára és a kártérítés létfenntartási céljára tekintettel időszakonként, járadék alakjában kell megfizetni.

A baleseti járadék létfenntartást szolgáló jellegéből következik, hogy nem használható fel

tőkegyűjtés céljára. Ezért a Ptk. 280. §-ának (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a jogosult a hat hónapnál régebben lejárt és alapos ok nélkül nem érvényesített részleteket bírósági úton többé nem érvényesítheti.

A baleseti járadék iránti igény tehát - az elévülési időn belül - visszamenőlegesen csak a Ptk. 280. §-ának (3) bekezdésében meghatározott korlátok között érvényesíthető bírósági úton. A jövőben esedékes járadék tekintetében viszont a Pp. 122. §-ának (2) bekezdésében foglalt az a rendelkezés jön figyelembe, amely szerint tartásdíj, járadék és más időszakos szolgáltatás iránt indított perben a marasztalásra irányuló kereseti kérelem a le nem járt szolgáltatásokra is előterjeszthető.

Az az álláspont, amely szerint az elévülési határidő minden egyes járadékrészletre vonatkozóan ezek esedékessé válásával kezdődik, annak a jogpolitikai célnak a megvalósulását hiúsítaná meg, amelyet a törvényhozó az elévülés jogintézményével el kíván érni. Arra a nem kívánatos eredményre vezetne ugyanis, hogy a járadékkövetelés elévülése sohasem következne be, az ilyen igény tehát - a felelősség jogalapja tekintetében is - valójában korlátlan ideig érvényesíthető volna, azonban természetesen csak a Ptk. 280. §-ának (3) bekezdésében megszabott korlátok között. A baleset a tapasztalatok szerint általában fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatásával kapcsolatban következik be. Az ilyen tevékenységből származó kárért való - az általánosnál szigorúbb - felelősségre a Ptk. 345. §-ának (4) bekezdése hároméves (az általánosnál rövidebb) elévülési időt állapított meg. A törvényhozói szándék nyilvánvalóan nem irányult arra, hogy az elévülési idő éppen a legtipikusabb esetekben sohase kerüljön alkalmazásra.

A károsultat nem éri hátrány annak folytán, hogy a baleseti járadék iránti követelésének elévülési ideje - az egész igényre vonatkozóan - már akkor elkezd folyni, amikor a baleseti eredetű munkaképesség-csökkenése, illetőleg munkaképtelensége keresetkiesésre (jövedelemkiesésre) vezet. Az ezzel ellentétes megoldás viszont a kárért felelős személyt hozná a jogalap tekintetében való védekezését (a felelősség alól egészben vagy részben mentesítő körülmények biztosítását) illetően méltánytalanul nehéz helyzetbe.

* Az állásfoglalást a Kúria Polgári Kollégiuma a 3/2015. PJE határozat indokolásának V. 2. pontja értelmében a régi Ptk. alkalmazásában tekintette megfelelően irányadónak.